

УДК 338.43:330.322:005.21

Ю. Е. Губені,

д. е. н., професор, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1842-8975>

Н. Б. Зеліско,

к. е. н., доцент, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2467-5585>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.9.12

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ЕФЕКТИВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Y. Hubeni,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv

N. Zelisko,

PhD in Economics, Associate Professor, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv

STRATEGIC APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES BASED ON EFFECTIVE INVESTMENT POLICY

У статті розглянуто стратегічні підходи до розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств з урахуванням впливу інвестиційної політики. Зазначено, що ефективна інвестиційна діяльність є одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку аграрного сектору. Проведено аналіз основних проблем інвестування в аграрну сферу, охарактеризовано чинники, що впливають на формування інвестиційного клімату. Обґрунтовано доцільність активізації державної підтримки для стимулювання приватних інвестицій та модернізації виробничої бази. Запропоновано стратегічні напрями, які сприятимуть ефективному використанню економічного потенціалу аграрних підприємств в умовах трансформаційної економіки. Акцентовано увагу на необхідності запровадження інноваційних рішень та підвищення інвестиційної привабливості галузі для забезпечення довгострокового економічного зростання. Особлива увага приділена важливості комплексного підходу до управління інвестиційними процесами для досягнення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

The article examines strategic approaches to the development of the economic potential of agricultural enterprises, taking into account the influence of investment policy. It is emphasized that effective investment activity is one of the key factors in enhancing the competitiveness and sustainable development of the agricultural sector. The research includes an analysis of the main challenges related to investment in agriculture and outlines the factors that determine the investment climate in the industry. Special attention is given to the role of state support in stimulating private investment and modernizing the production infrastructure of agricultural enterprises. The paper substantiates the need for a comprehensive and balanced investment strategy, adapted to the specific conditions of the national economy and oriented towards innovation, technological upgrades, and environmental sustainability.

Strategic development of economic potential involves not only increasing the volume of investments, but also improving their structure and quality. The study identifies institutional barriers, legal constraints, and economic risks that limit the access of agricultural enterprises to financial resources. The authors propose practical recommendations for improving the investment attractiveness of the agricultural sector, including the development of public-private partnerships, the implementation of fiscal incentives, and the strengthening of investment protection mechanisms. Emphasis is also placed on the importance of developing regional investment strategies that reflect the specificity of agricultural production, land use, and resource potential in different areas.

The findings of the study highlight the necessity of a long-term vision in investment policy that aligns with national priorities for food security, rural development, and climate resilience. Strengthening the economic potential of agricultural enterprises through targeted investments and effective government support mechanisms is a prerequisite for achieving sustainable growth in the agri-food sector and increasing its role in the national economy.

Ключові слова: економічний потенціал, аграрні підприємства, інвестиційна діяльність, ефективність, інвестиції, державна підтримка, стратегія.

Key words: economic potential, agricultural enterprises, investment activity, efficiency, investments, state support, strategy, development policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Інвестиційна діяльність характеризує точний стан розвитку підприємств, а також забезпечує суб'єкт господарювання додатковими джерелами економічних вигод. Питання методів та напрямів інвестування є критичним для управлінського персоналу компанії та визначає вектор подальшого розвитку підприємства, у разі доцільного управління інвестиційна діяльність здатна зменшити вплив негативних факторів на діяльність підприємства, запобігти кризовим станам. Саме тому проблема підвищення ефективності інвестиційно діяльності на підприємстві є актуальною та своєчасною на сучасному етапі розвитку економічних відносин.

Інвестиційна діяльність — один із способів залучення або формування економічного потенціалу задля забезпечення передумов ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. У зв'язку із агресією російської федерації, в Україні спостерігається стала тенденція до критичної нестачі інвестиційних ресурсів. Слабкий рівень розвитку інвестиційної та фінансово-кредитної

системи негативно відобразився на використанні наявних виробничих ресурсів, якості та конкурентоспроможності продукції, технічному та технологічному переозброєнні галузі тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку економічного потенціалу аграрного сектору та активізації інвестиційної діяльності є предметом наукової уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, у працях Сітковської А. О., Венгер О. М., розглядаються теоретико-методологічні засади інвестиційної діяльності в аграрній сфері та шляхи її активізації [10]. Авраменко Ю. О. досліджує ефективність використання інвестицій як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємств сільського господарства [2].

Питання державної підтримки, зокрема в частині цільових програм, пільгового кредитування та податкового стимулювання, висвітлюються в аналітичних звітах Міністерства аграрної політики та продовольства України, KSE Institute, а також у нормативно-правових актах та регіональних програмах розвитку.

Разом з тим, незважаючи на наявні наукові напрацювання, актуальними залишаються дос-

Рис. 1. Значення інвестицій у розвитку економічного потенціалу аграрного сектору

лідження, що стосуються регіональних аспектів інвестування в аграрний сектор, зокрема у контексті воєнних дій, трансформації економіки та змін у підходах до управління інвестиційними процесами. Потребує подальшого вивчення вплив інституційного середовища та ролі держави у формуванні ефективної інвестиційної політики з урахуванням сучасних викликів.

Непочатенко О.О., Вернюк Н.О., Мовчанюк А.В. обґрунтовано, що для економічного відновлення сільських територій та підтримки аграрного сектору критично важливим є залучення інвестицій, як внутрішніх, так і зовнішніх, що сприятиме модернізації агровиробництва, підвищенню його ефективності, розвитку інфраструктури та створенню нових робочих місць. [8].

Відновлення і розвиток потенціалу аграрної сфери є одним з ключових напрямів економічної політики, вважають І. Іртищева, Т. Смелянець, А. Обозна [5]. Недолік нових технологій, сучасного устаткування, фінансових ресурсів, відсутність ефективного механізму державного регулювання значною мірою утрудняють розвиток аграрного сектора національної економіки. Характер існуючих проблем вимагає серйозних заходів державного втручання і підтримки зацікавлених зарубіжних фінансово-виробничих структур для того, щоб здолати перешкоди, що гальмують розвиток аграрного виробництва в країні.

Деякі науковці [4] визначають, що стратегічне управління формуванням ресурсного потенціалу аграрних підприємств має включати обґрунтування стратегічного набору ресурсних й інвестиційних стратегій, вибір яких залежатиме від загального вектора руху підприємства

з урахуванням системи інвестиційних механізмів формування ресурсного потенціалу підприємств та факторів, що впливатимуть на даний процес.

Мармуль Л. О., Леваєвою Л. Ю. обґрунтовано, що суттєво покращити фінансово-інвестиційний стан сільськогосподарських товаровиробників як основного чинника відтворювальних процесів ресурсокористування може державно-приватне партнерство, соціальна відповідальність агрохолдингів, державне регулювання інтервенційних реалізаційних цін на сільськогосподарську продукцію та надання кредитів для відтворення матеріально-технічних ресурсів підприємствам малого і середнього агробізнесу [7].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо стратегічних підходів до розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств шляхом активізації ефективної інвестиційної діяльності за підтримки державної інвестиційної політики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аграрний сектор має специфічні особливості, які впливають на інвестиційну діяльність. Серед них — залежність від природно-кліматичних умов, сезонність виробництва, тривалі виробничі цикли, а також висока вартість обладнання та техніки, необхідних для ефективної роботи сільськогосподарських підприємств. У таких умовах інвестиції стають ключовим чинником, що дозволяє подолати обме-

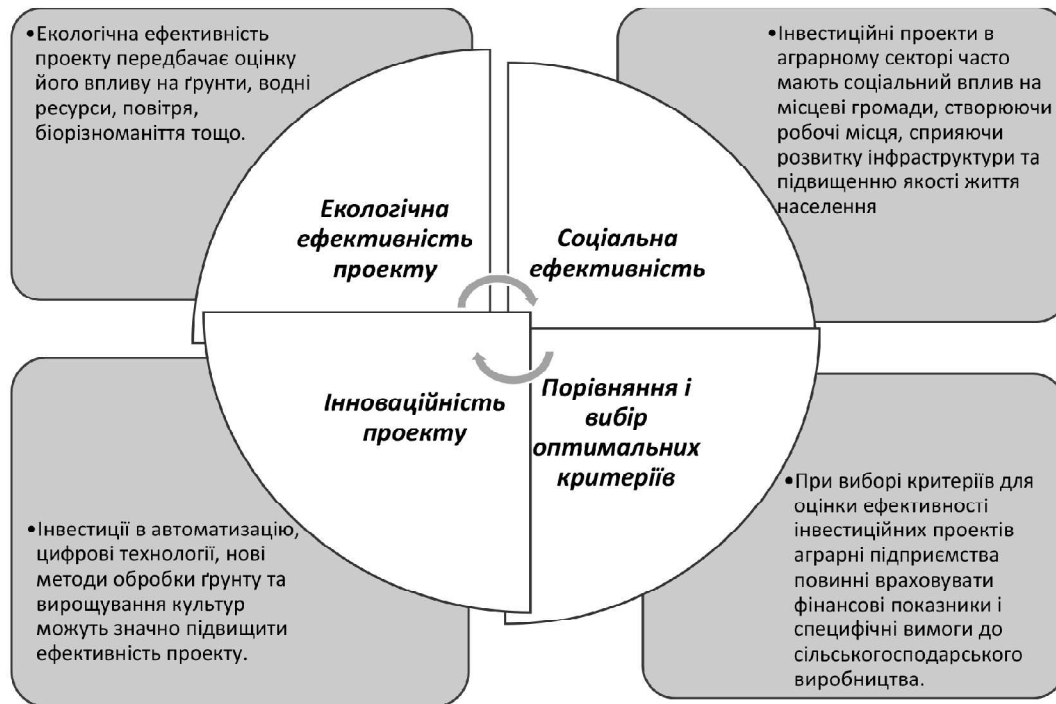

Рис.2. Специфічні критерії економічного потенціалу аграрного сектору, які використовуються для оцінки ефективності інвестиційних проектів

Джерело: сформовано авторами.

ження, пов'язані з традиційними методами ведення господарства, забезпечити адаптацію до змін клімату та ринкових умов, а також підвищити конкурентні переваги аграрного виробництва [3].

Значення інвестицій у розвиток аграрного сектору можна оцінити через їхній вплив на кілька важливих аспектів (рис. 1).

Загалом, інвестиції в аграрний сектор є багатофункціональним інструментом, який забезпечує комплексний розвиток економічної, соціальної та екологічної сфер. Для аграрних підприємств Львівської області, де сільське господарство є однією з провідних галузей економіки, питання інвестиційної привабливості та ефективного використання інвестицій набувають особливого значення. Інвестиції в аграрний сектор можуть стимулювати зростання місцевої економіки, підвищувати якість життя населення, підтримувати екологічний баланс та забезпечувати довгостроковий розвиток регіону [9].

Для оцінки інвестиційних проектів в аграрному секторі застосовуються різні критерії, які дають змогу оцінити не лише фінансову доцільність, але й врахувати економічні, соціальні та екологічні аспекти.

Крім загальноприйнятих фінансових критеріїв, в аграрному секторі варто також врахо-

увати низку специфічних критеріїв, що пов'язані з особливостями діяльності цього сектору (рис. 2).

Особливості сучасного стану аграрної сфери пов'язані з тим, що до початку реформ держава брала значну участь у фінансуванні капітальних вкладень у сільське господарство, але зараз вона майже не бере участь у цьому. Крім того, не було створено достатньої регулюючої підтримки, зокрема не було створено належного сприятливого інвестиційного клімату [4], хоча окремі елементи регулювання, такі як спеціальний режим оподаткування, цінове регулювання та спеціальна кредитна підтримка, сьогодні активно використовуються.

Наявність різноманітних форм господарювання на селі, а також таких специфічних суб'єктів господарювання, як присадибні господарства населення, є особливостями інвестиційної діяльності. Хоча більшість експертів не відносить їх до АПК, вони виробляють значну продукцію, що робить їх важливими в аграрній інвестиційній політиці держави.

Географічне розташування Львівської області є важливою конкурентною перевагою як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Тут є дев'ять пунктів пропуску з ЄС. У цьому регіоні є чудові природні та рекре-

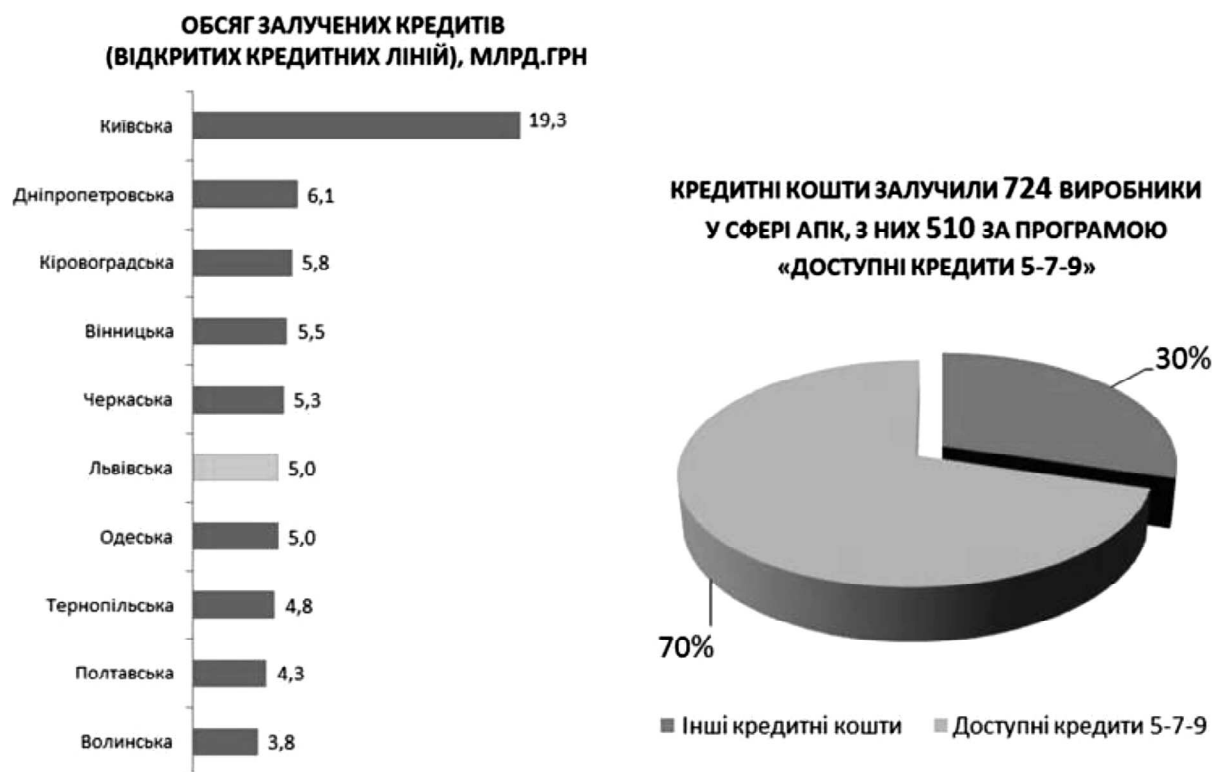

Рис. 3. Залучення банківських кредитів в аграрну сферу у 2024 році

Джерело: сформовано за даними Департаменту АПК ЛОДА.

аційні ресурси, а також найкращі кадрові та наукові можливості. Щорічно наші університети, які входять до числа найкращих в Україні, готують висококваліфікованих професіоналів у своїй галузі. Область має потужну освітню базу та є передовою в інформаційних технологіях. За час незалежності економіка регіону пережила значні зміни, включаючи розвиток агропромислового комплексу, машинобудування, електронної, хімічної та харчової промисловості, торгівлі та сфери послуг [6].

Протягом останніх років Львівська область активно прагне залучати інвестиції та розвивати промисловий сектор. Регіон має хороший рівень диверсифікації економіки, що позитивно впливає на різні види економічної діяльності. На Львівщині інвестори та бізнес мають особливе ставлення, оскільки тут є служби підтримки інвесторів і експортерів, а також фінансується програма підтримки малого та середнього підприємництва.

За обсягом залучених кредитів Львівщина постійно входить до десятки найкращих регіонів. Доступ до кредитування в рамках державної програми "Доступні кредити 5-7-9%" сприяє залученню інвестицій у галузь сільськогосподарства, яка становить 70% валової виручки України [11].

Крім того, слід зазначити, що Міністерство економіки України спільно з KSE Institute створили практичний посібник "Фінансові інструменти для бізнесу в Україні". Цей посібник розповідає про різні способи залучення фінансових ресурсів від державних органів, банківських установ і міжнародних організацій для допомоги аграріям (рис. 3).

З ініціативи Львівської ОВЗ внесли зміни до постанови Кабміну, які дозволили швидко фінансувати програми підтримки у воєнний стан.

Цьогоріч на підтримку сільського господарства Львівської області спрямовано близько 50 мільйонів гривень. Це найбільший обсяг фінансування для аграрних програм у Львівській області та найбільший серед областей України [12].

З 24 лютого 2022 року інвестиції та економіка Львівської області зазнали значних змін. Немає потреби говорити про залучення прямих іноземних інвестицій. Якщо раніше у Львівській області було 129 інвестиційних об'єктів, то на літо 2022 року їх майже не залишилося. З кінця лютого до кінця червня 2022 року майже всі інвестори заявили, що не будуть рухатися і не будуть працювати, поки воєнний стан не закінчиться. Це призвело до зміни сфери співпраці

між компаніями та Львівською обласною військовою адміністрацією.

Основним завданням стратегії інвестування в агробізнес України є подолання наслідків війни та створення альтернативних методів виробництва, переробки та збуту аграрної продукції відповідно до військово-політичної ситуації. Сьогодні в українському агробізнесі пріоритетним є розвиток переробної галузі. Стратегічною метою цієї галузі є виробництво продуктів з високою доданою вартістю, орієнтованих на внутрішній ринок. Техніко-технологічне оновлення має бути головним стратегічним пріоритетом інвестування в агробізнес України. Використання сільськогосподарської автоматики, дронів для спостереження за полями та розумних систем зрошення та добрив підвищить ефективність і продуктивність галузі.

Вдосконалення та розширення інфраструктури зберігання, транспорту та логістики також є важливим напрямом інвестування. Це призведе до покращення умов зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції, а також до зниження втрат і витрат на транспортування. Підвищення якості сільськогосподарства стає все більш важливим в умовах євроінтеграції.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Аграрний сектор економіки має низку специфічних особливостей, які визначають характер інвестиційної діяльності в цій сфері. Залежність від природно-кліматичних умов, сезонність, тривалі виробничі цикли, висока вартість техніки та обладнання вимагають зваженого підходу до формування інвестиційної політики. В умовах таких обмежень інвестиції відіграють ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку, модернізації аграрного виробництва та адаптації до сучасних викликів.

Розвиток економічного потенціалу аграрних підприємств можливий лише за умов реалізації ефективної інвестиційної політики, що враховує як загальноприйняті фінансові критерії, так і специфічні показники, характерні для сільського господарства. У цьому контексті важливим є не лише обсяг інвестицій, а й їхня цільова спрямованість, якість управління проектами та відповідність екологічним і соціальним стандартам.

Державна підтримка, зокрема програми кредитування та фінансування аграрних ініціатив, відіграє важливу роль у збереженні

та розвитку агропромислового комплексу. Успішна реалізація стратегічних підходів до управління інвестиціями в аграрному секторі потребує системного підходу, узгодженості дій на національному та регіональному рівнях, а також тісної взаємодії між державними структурами, бізнесом і науковими установами.

Література:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р. № 1560-XII. Дата оновлення: 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 02.04.2025).
2. Авраменко Ю.О. Інвестиційна діяльність як інструмент підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств. Економіка АПК, 2018. № 1. С. 84—92.
3. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання. URL: <http://surl.li/vsmweq> (дата звернення: 02.04.2025).
4. Дудник О.В. Інвестиційні стратегії підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Економіка АПК. 2016. № 5. С. 79—119.
5. Іртищева І., Смелянець Т., Обозна А. Стратегічні орієнтири розвитку аграрної сфери в контексті національної антикризової політики. URL: <https://surl.li/hfrqkc> (дата звернення: 08.03.2025).
6. Львівщина у цифрах. Режим доступу: <http://surl.li/nwgqmm> (дата звернення: 02.04.2025).
7. Мармуль А. О., Леваєва А. Ю. Відтворення потенціалу аграрних підприємств на засадах удосконалення методології ідентифікації, організаційно-економічного механізму використання та системного управління розвитком. URL: <https://surl.li/onbuih> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Непочатенко О.О., Вернюк Н.О., Мовчанюк А.В. Стратегічні підходи до залучення інвестицій у розвиток сільських територій. Економічний простір. 2024. № 195. С. 34—41.
9. Руденко С., Ряснянська А., Семенов О. Продуктові, виробничі та управлінські інновації в системі розвитку економічного потенціалу аграрних підприємств. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Т.8. № 1. С. 213—217.
10. Сільське господарство в умовах воєнного часу: другий рік боротьби за виживання. УКАБ. 2023. 08 груд. URL: <https://surl.li/tmuuwm> (дата звернення: 15.03.2025).
11. Сітковська А. О., Венгер О. М., Теоретико-методичні підходи до визначення сутності

інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Агросвіт. 2023. № 23. С. 23—27.

12. Kachula S., Lysiak L., Barannyk L., Masiuk Iu., Tereshchenko T., Salnykova T. Public-private partnership as a foundation of the financial stability of the state and households in the conditions of health care financing transformation in Ukraine. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research — Magnanimitas. 2023. 13/1-XXXIV PP. 76—83.

13. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine: European Commission. URL: <http://surl.li/ekqcgw> (дата звернення: 08.11.2025).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine "On investment activity", available at: <https://surl.li/fwmbjp> (Accessed 2 Apr 2025).

2. Avramenko, Y., O. (2018), "Investment activity as a tool for increasing the competitiveness of farms", Ekonomika APK, vol. 1, pp. 84—92.

3. Agrarian sector of Ukraine (2023), "Components of sustainability, problems and prospective tasks", available at: <http://surl.li/vsmweq> (Accessed 02 Apr 2025).

4. Dudnyk, O., V. (2016), "Investment strategies for improving the efficiency of using the resource potential of agricultural enterprises", Ekonomika APK, vol. 5, pp. 79—119.

5. Irtysheva, I., Smelyanets, T. and Obozna, A. (2013), "Strategic guidelines for the development of the agrarian sector in the context of national anti-crisis policy", available at: <https://surl.li/hfrqkc> (Accessed 8 March 2025).

6. Lviv region in figures (2024), available at: <http://surl.li/nwgqmm> (Accessed 2 Apr 2025).

7. Marmul, L. and Levieva, L. "Reproduction of the potential of agricultural enterprises on the basis of improving the identification methodology, organisational and economic mechanism of use and systematic development management", available at: <https://surl.li/onbuih> (Accessed 15.04.2025).

8. Strategic approaches to attracting investment in rural development (2024), Economic space. vol. 195. pp. 34—41.

9. Rudenko, S., Rysnyanska, A. and Semenov, O. (2023). "Product, production and managerial innovations in the system of development of economic potential of agricultural enterprises", Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology, vol. 8, pp. 213—217.

10. UCAB (2023), "Agriculture in wartime: the second year of the struggle for survival", available at: <https://surl.li/mmyywm> (Accessed 15 Apr 2025).

11. Sitkovska, A. and Wenger, O. (2023), "Theoretical and methodological approaches to determining the essence of investment activity in the agricultural sector", Agrosvit, vol. 23, pp. 23—27.

12. Kachula, S., Lysiak, L., Barannyk, L., Masiuk, Iu., Tereshchenko, T. and Salnykova, T. (2023), "Public-private partnership as a foundation of the financial stability of the state and households in the conditions of health care financing transformation in Ukraine", AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. Magnanimitas, vol. 13/1, pp. 76—83.

13. European Commission (2024), "Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine", available at: <http://surl.li/ekqcgw> (Accessed 08 Apr 2025).

Стаття надійшла до редакції 24.04.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292